

Z A P I S N I K

Sa prvog sastanka sa delegacijom UNPROFOR-a, održanog 27.04.1992. godine u prostorijama Rektorata u Mostaru, s početkom u 10.00 sati i Kriznim štabom općine Mostar sa zapovjednicima Obrane grada.

GAGRO: Dobro došli u Mostar. Tu ste već dva dana a zbog više sile se nismo mogli susresti. Mislim da ćemo se moći svakodneвно susretati zbog razloga koji su nam nametnuti. Očekujemo vašu podršku i zato smo nestrpljivi što se nismo ranije sreli. Mostar doživljava teške trenutke i zato moramo probleme koji su nam nametnuti rješavati što prije.

Dozvolite da vam predstavim svoje suradnike. Ovdje je operativni dio Kriznog štaba općine Mostar i zapovjednici naše Obrane: Ismet Hadžiosmanović, Zijad Demirović, Ilija Filipović, Jadranko Topić, Slezak Dinko, Petar Zelenika, Adem Zulović, Jozo Kraljević, prevodilac.

UN: Hvala vam za vašu dobrodošlicu.

GAGRO: Nije baš bila, jer su granate padale po gradu u vrijeme vašeg dolaska.

UN: Sretni smo da imamo prvu priliku da se upoznamo. Na nesreću je prvi dan bilo bombardiranje a juče smo morali ići u Čaplinu pa se stoga nismo susreli.

Glavni razlog je vaš ljubazni poziv da dođemo i da vas obavjestimo o svojoj misiji u ovom području, da iznesemo neka pitanja za bolja rješenja. Zbog toga želim upoznati vas sa mojim kolegama. Potpukovnik Lundgren - švedska armija, komandant sektora za ovo područje, major Stoik iz Belgije, kapetan Baranov iz ruske armije, posmatrači EZ-a i prevodilac Lero Branimir iz Mostara.

Zadovoljan sam s pomoći EZ-a za pomoć u ovom području. Želim se pozvati na pozadinu misije UN u BiH:

Sva gospoda znaju za plan gospodina Vensa u Hrvatskoj, što je rezultiralo prekidom vatre i zaštićenim zonama Ujedinjenih naroda.

Za BiH je rečeno da neće biti rasporeda naoružanih formacija, ali će oko 100 posmatrača biti raspoređeno.

Ako bude još posmatrača to će odlučiti Savjet bezbjednosti.

Mi smo stigli sa izviđačkim timom od deset posmatrača. I naš sljedeći zadatak je Mostar, Čapljina, Stolac i Trebinje. Na svakom mjestu po deset posmatrača sa štabom u Mostaru. Čapljinskom području nije odlučeno sjedište ali će to vjerovatno biti Međugorje.

GAGRO: Mada je Medugorje u Čitluku.

UN: Mi ćemo kontrolirati ova područja, kontaktirati sa lokalnim vlastima i vojnim komandirima, pomagaćemo izbjeglicama preko visokog komesarijata za izbjeglice i Međunarodnom crvenom križu. Dnevno ćemo izvještavati generala Satiša Nambijara.

Podvukao sam jugoslavenskoj armiji - a to je sloboda kretanja Ujedinjenih naroda. Ako to nemamo, ovu slobodu, ona je važna za pomoć objema stranama.

GAGRO: Ja bih molio, da se to i nama osigura.

UN: Svi treba da se trudite da bude prekid vatre. Ovo je uvod, a za kasnije imam još neke točke.

Osjećam da smo dobrodošli u Mostar, a taj osjećaj nosimo i iz Čapljine i iz Čitluka. Žao nam je da je ovakva situacija u ovako lijepim krajevima.

GAGRO: Drago nam je da tako osjećate.

Volio bih da pređemo na naše obaveze, jer su ovdje ljudi koji te obaveze mogu prihvatiti. Zato bih molio vaše viđenje situacije u Mostaru i vaše eventualno prve korake.

UN: Mi smo ovdje novi, ali sada ne možemo pružiti rješenja, koja sam već zapisao. Moram naglasiti da i posmatrači djeluju u političkoj situaciji, mi tražimo vojna rješenja koja omogućuju političarima da dođu do svojih rješenja. I ne rješavamo silom politička pitanja.

GAGRO: Ako je to moguće.

UN: Znamo da je situacija ozbiljna s mnogo žrtava i izbjeglica na radiju sam čuo da je izbjeglo iz Bosne i Hercegovine stotinu do 160.000 ljudi. Ova situacija za Ujedinjene narode ne može biti tolerirana, jer je to zločin protiv čovječanstva. UN za sada nemaju političko rješenje za to. To je mnogo više od mene.

GAGRO: I od nas.

UN: Posebna tačka o kojoj želim da vas obavijestim: 29. ili 30.04.1992. godine će glavno tijelo posmatračke grupe stići u Mostar. To znači preostalih

30 posmatrača i ja bih želio dovesti ih od Sarajeva do Mostara što direktnije. To ću reći i JNA i tražiću razne mogućnosti da se uđe u grad na lagan način. Naravno, ja tražim slobodu kretanja Ujedinjenim narodima, ali tražim praktičan način da to učinim. Jedan ili dva mosta mora biti otvoren za naše pokrete.

GAGRO: Mi smo spremni da to prihvatimo zbog slobode kretanja svakog pojedinca. Nama je ovo nametnuto. Zato vas sve molim, da se sloboda kretanja stvori čim prije. Broj izbjeglica je veliki. Imamo puno izbjeglica u svom gradu iz okolice Mostara, lokalne izbjeglice. Dio teritorija je očišćen od nesrpskog življa i pod kontrolom JA. Kapitalno pitanje je blokirani privredni sistem i pljačkanje stvorenih ljudskih dobara.

To su nam ogromni problemi i biće sve teži i teži u zadovoljavanju osnovnih potreba stanovništva. Posebno moram reći da je Aluminijski kombinat skoro uništen od strane JA.

Ostalo je dosta proizvoda. Imamo dojavu da žele tu robu od šest i po miliona dolara opljačkati, što je za naš siromašni grad veliki kapital. Zato vas molim da utičete da se zaustavi pljačkanje Aluminijskog kombinata.

Znate da smo imali jaku avioindustriju. Vrhunska tehnologija je opljačkana i u rukama je jugoslovenske armije. Tako su ugroženi svi ino-aranžmani. JA je stavila pod svoju kontrolu cijelu proizvodnju hrane u južnoj zoni grada od koje je grad živio. Veletrgovina sa grosističkim skladištem, Farma krava je prosto izmještena i bezbroj individualnih proizvođača i pogona koji su takođe bili u funkciji grada.

Poseban problem je energija. Imali smo velike robne rezerve goriva i nemamo mogućnosti da to koristimo. Sve nam staje sa elementarnim potrebama za život. To je vitalno i globalno. Pojedinačno gledano može se govoriti o tisućama pojedinačnih objekata. To sve govori o tragičnoj situaciji u kojoj se Mostar nalazi, a prigradska naselja su ostavila svoju stoku.

UN: Hvala vam za ove žalosne informacije. Pokušaćemo da vam pomognemo jer je to naš zadatak. Gospodin zna, da smo mi ne naoružani i samo nas je 40.

GAGRO: Ako se to ne može, onda recite, dajte to na znanje svjetskoj javnosti.

UN: Daću prijedlog na temelju iskustva u Hrvatskoj: kad dobijemo ove podatke, mi istražujemo, pa onda šaljem o izvještaj Satišu Nambijaru, a poslije toga protestiramo Jugoslavenskoj armiji ili Vladi u Beogradu. Zato predlažem

da mi se da pismeni izvještaj koji će imati opis opće situacije i poslije toga detaljan opis optužbi gdje će biti rečeno: kada, gdje, šta i od koje strane je učinjeno. Mi istražujemo na mjestu, potom iznosimo Satišu Nambijaru, a on protestira drugoj strani.

Ako ne možemo fizički spriječiti sada, to ima diplomatsko psihološki efekt.

GAGRO: Mi prihvaćamo i takav način. Mi smo pod terorom JA već sedam mjeseci. Nama je dug svaki sat. Zato vam stojamo na usluzi svih 24 sata.

UN: I mi vama.

GAGRO: I mi ćemo se truditi.

Ako smijem pitati, šta kažu predstavnici JA, jer ste imali susret s njima? Koje su impresije?

UN: Ja bih to na ovaj način rekao: uobičajeno je da ne obavještavamo drugu stranu. Ja mogu da prenesem neku vašu poruku JA.

GAGRO: Mi pokušavamo da pregovaramo sa JA. Nudili smo razgovore i bez preduvjeta. To nas zbunjuje jer oni tvrde da su za dijalog a ne da su za sukob. Mi i dalje ostavljenom otvorenu ponudu za pregovore sa prijedlogom dnevnog reda. Očekujemo da će prihvatiti takav vid odnoša jer želimo sve na miran način riješiti i sve u čemu se Mostar našao.

UN: Imam jedno pitanje: da li mislite na tripartitni sastanak?

GAGRO: Samo tako i možemo, bez toga i ne bi išlo. Da.

UN: Na jednoj strani JA, na drugoj vi i naše prisustvo.

Možete imati ovo na pameti mada je danas rano.

Imam dva važna pitanja i jedno malo.

1. Osjećamo se kao gosti u ovoj zemlji i ovom gradu. Gospodin zna da živimo u Domu penzionera zajedno sa posmatračima EZ-a i izbjegličkim komitetom. I imamo uputstva da ne osnivamo urede u blizini naoružanih snaga. Zato sam malo zabrinut. Ako su blizu naoružane formacije jednih drugi nas mogu optužiti za pristrasnost. Zato vas molim da to imate u vidu.

GAGRO: Nesreća je što je blizu Sjeverni logor, pa naše snage moraju štiti taj prostor.

HVO - TOPIĆ: Na žalost u tom objektu je četničko gnijezdo i iz Hotela sa trećeg sprata puca se na naše ljude Obrane grada i mislim da bi bilo dobro da se svjaisele psim UN-a i EZ-a.

GAGRO: Još ćemo to osmisliti.

UN: Želimo pomagati ljudima, ali nećemo nikakva rješenja koja mogu uticati na civile.

GAGRO: Razmotrićemo jedan drugi objekat.

UN: O tome ćemo odlučiti kasnije.

HVO - TOPIĆ: Izbjegle bi se manipulacije.

GAGRO: To je objekat Vila "Neretva".

UN: Možemo to razmotriti kao opciju.

HVO - TOPIĆ: Već treće veče se puca po ljudima iz snajpera iz tog objekta.

UN: Je li moguće osigurati na bar 200 metara da nema oružanih formacija?

GAGRO: Da. Objekat dijeli Neretva s jedne i park s druge strane.

UN: Drugo pitanje. To je problem elektro-energije i vode u Čapljini i Čitluku. Ovo je vrlo važno. EZ-e je već probao pružiti pomoć u ovome. Trafo-stanica čule je između dvije strane. Želim rješenje za popravku što prije, zbog ozbiljne situacije u Čitluku i Čapljini, jer će i moje trupe biti tamo raspoređene.

Istaći ću ovo pitanje i Jugoslavenskoj armiji danas popodne i da se priđe ovom području sa strane sjevera (JNA) i sa strane hrvatsko-muslimanskih snaga s juga. Ali, nama treba manja grupa i detaljan plan. Zato iznosim to i ovdje.

GAGRO: Imamo grupe ljudi za ova pitanja i bitno je dobiti suglasnost JA.

UN: Mi imamo kratki plan na skici.

Moramo biti na stanici čule. Želim doći što prije, bliže kablovima koji su presječeni. Cilj je pozicija da nas obje strane vide i tačan broj ljudi sa obe strane koji će raditi. Vi: ljude koji će popravljati, koliko i gdje?

GAGRO: Sama popravka je naš interes, jer želimo da šire područje dobije električnu energiju. Po nama sve je do druge strane.

HVO - TOPIĆ: Neka idu kući. Iz što vam je to važno?

EZ: Bio sam tri puta u Čulama. Vaši ljudi su bili sa nama, a JA je otvorila vatru u pravcu stubova, ne znam zašto. Trebalo bi da svak ostane na svojim pozicijama. Cilj je da vojna lica ostanu van dometa i mjesta rada.

HVO - TOPIĆ: Točno je da je JA otvarala vatru.

GAGRO: Nama je stalo do popravke i ni na provokacije nećemo odgovarati.

UN: Važno je da prvi zadatak obavimo korektno, kako bismo dobili povjerenje za naredne zadatke.

Pitanje čula ću raspraviti danas i riješiti će ga UN uz asistenciju obe strane. Nadam se pozitivnoj reakciji od strane JA i o tome ćemo raspravljati sutra. To su ta važna pitanja.

Hoćemo vruću liniju do skloništa. Takođe ću tražiti od direktora hotela da je neprihvatljivo da stoje snajperisti na trećem katu hotela.

Sa samo jednim čuvanim ulazom i bez oružja u Hotel da se ulazi.

Učinićemo što možemo. Naše mogućnosti su diplomacija i pregovaranje.

GAGRO: Molim vas da sve što možete učinite, a za sve što je interes grada imate sva ovlaštenja. Gospoda iz EZ-a znaju da smo težili mirnoj opciji. Tražimo samo mir i slobodu, ali je sigurno da hrvatsko-muslimanski narod želi da okupator ide kući. I gospodin general Perišić je iz Crne Gore, on je nepoželjan i mi ih sve skupa ne želimo. Znamo da smo slabiji protivnik snažnoj JA ali nećemo dati da nas neko otjera sa stoljetnih ognjišta. Ako oni ne prihvate miran način da odu mi ćemo ih pokušati i silom otjerati.

Zato ponovo nudimo dijalog, i pozivamo drugu stranu da to shvati i prihvati da ne bude kasno jer postoje granice strpljenja.

Mi ćemo prije umrijeti nego naša ognjišta ostaviti. Sada ćemo na operacionalizaciju i nadam se da nećemo imati noćasnju muziku (pucnjavu).

Hvala vam.

Zapisnik vodio

Ilija Filipović